

Open Monumentendag Zoetermeer

12 & 13 september 2026

*Veerkrachtig Erfgoed
in tijden van onzekerheid*

Inhoudsopgave	3
Erfgoed met een toekomst	4
Opening Open Monumentendag 2026	5
Programma	8
Monumenten op de kaart	20
Open Monumenten Klassendag	22
Thema 2026: Veerkrachtig erfgoed, in tijden van onzekerheid	23
Veerkrachtig erfgoed in Zoetermeer: verdwenen, bedreigd en behouden	26
Wijkcentrum Meerzicht – verdwenen erfgoed	31
Stadsmaquette Zoetermeer: een voorbeeld van veerkrachtig erfgoed, bedreigd of verdwenen en gered	33
Overzicht van de opengestelde panden	37
Historische plekken gemarkeerd	47
Colofon	52

www.openmonumentendag.nl/zoetermeer

Erfgoed met een toekomst - Verhalen die blijven

Als wethouder erfgoed is het een bijzonder genoegen om voor het eerst een voorwoord te mogen schrijven voor Open Monumentendag in Zoetermeer. Ik ben trots op het erfgoed dat onze stad rijk is. Juist in een jonge stad als Zoetermeer vertellen historische gebouwen, plekken en landschappen het verhaal van waar we vandaan komen. Ze geven karakter aan onze leefomgeving en verbinden verleden, heden en toekomst.

Veerkrachtig erfgoed in tijden van onzekerheid is dit jaar het landelijke thema van Open Monumentendag. Een thema dat ook in Zoetermeer herkenbaar is. Erfgoed lijkt misschien onveranderlijk, maar juist door de eeuwen heen heeft het zich steeds aangepast aan de veranderende omstandigheden. Die veerkracht maakt monumenten en historische plekken zo bijzonder.

Tegelijkertijd is erfgoed kwetsbaar. Onderhoud vraagt grote investeringen, klimaatverandering stelt nieuwe eisen en ook menselijke ingrepen in het landschap laten hun sporen na. Soms verdwijnen waardevolle gebouwen door brand, sloop, of omdat zij plaats moeten maken voor nieuwe ontwikkelingen. Juist daarom is het belangrijk stil te staan bij wat we willen bewaren voor toekomstige generaties.

In een jonge stad als Zoetermeer is erfgoed niet altijd direct zichtbaar. Als New Town zijn we voortdurend in ontwikkeling. Wijken worden vernieuwd, locaties krijgen een andere bestemming en de stad groeit verder naar volwassenheid. Juist in die dynamiek schuilt een kans: erfgoed hoeft niet stil te staan. Door een nieuwe functie of betekenis te krijgen, kan het meebewegen met zijn tijd en een waardevolle plek behouden in het Zoetermeer van morgen.

De negentien deelnemende panden en locaties laten zien hoe waardevol dat erfgoed is. Bekende plekken zoals de kerkgebouwen, Molen De Hoop, 't Nieuwe Huis en de stadsmaquette vertellen ieder hun eigen verhaal. Het zijn voorbeelden van erfgoed dat zich steeds heeft weten aan te passen aan nieuwe omstandigheden en daardoor behouden is gebleven.

Tegelijkertijd herinneren zij ons eraan dat niet alles behouden kon worden. In Zoetermeer zijn in de loop der jaren verschillende karakteristieke gebouwen verdwenen, waaronder een groot aantal historische boerderijen. Een ander bekend voorbeeld is het wijkcentrum Meerzicht. Daarom vindt de opening van Open Monumentendag dit jaar plaats op het Uiterwaard, de plek waar dit pand tot 2001 stond. Hier wordt op zaterdag 12 september om 10.00 uur het jaarlijkse erfgoedbord onthuld. Een passend moment om stil te staan bij wat verdwenen is én bij wat we samen willen behouden.

Dankzij de inzet van vele organisaties, vrijwilligers en pandeigenaren is opnieuw een gevarieerd programma samengesteld voor jong en oud. In dit programmaboekje vindt u een overzicht van alle deelnemende locaties, activiteiten en openingstijden.

Erfgoed komt pas echt tot leven wanneer we het samen ontdekken, beleven en doorgeven. Daarom nodig ik u van harte uit om tijdens Open Monumentendag op pad te gaan en kennis te maken met de bijzondere plekken en verhalen van onze stad. Zoetermeer mag dan een jonge stad zijn, haar geschiedenis is rijk, verrassend en het bewaren meer dan waard.

Ik wens u een inspirerende, leerzame en vooral plezierige Open Monumentendag 2026 toe.

Met vriendelijke groet,

Hilko Folkeringa-Florizoone
Wethouder Erfgoed

Opening Open Monumentendag 2026

Open Monumentendag 2026 wordt in Zoetermeer geopend op zaterdag 12 september om 10.00 uur aan het Uiterwaard. Wethouder Hilko Folkeringa zal hier dan een nieuw erfgoedbord onthullen.

Elk jaar wordt een erfgoedbord geplaatst dat een link heeft met het jaarlijkse thema van Open Monumentendag. Dit jaar is dat *Veerkrachtig erfgoed, in tijden van onzekerheid*. Van 1976 tot 2001 stond aan het Uiterwaard het wijkcentrum Meerzicht ontworpen door de beroemde architect Ton Alberts. Het was een typisch jaren zeventig gebouw: multifunctioneel, herbergzaam, laagdrempelig en open naar de samenleving toe. In 2001 is het wijkcentrum gesloopt om ruimte te maken voor de uitbreiding van het bejaardencentrum. Toch herinneren veel Zoetermeeders zich het wijkcentrum nog.

Het erfgoedbord maakt de geschiedenis van het wijkcentrum weer een stukje meer beleefbaar.

Aansluitend vindt een korte rondleiding plaats door het deelgebied Hart van Meerzicht, waarbij de toekomstplannen voor het gebied worden toegelicht.

Wijkcentrum Meerzicht van architect Ton Alberts

Afsluiting Open Monumentendag & opening tentoonstelling Historische Vereniging Zoetermeer (HGOS)

Open Monumentendag 2026 wordt afgesloten bij Historische vereniging Zoetermeer (HGOS), Dorpsstraat 132. Van 16.30 tot 17.30 uur vindt hier de officiële opening plaats van de tentoonstelling Veerkrachtig erfgoed: verdwenen, bedreigd en behouden. De opening wordt verricht door Jan de Ruiter, voorzitter van de Historische Vereniging Zoetermeer.

De tentoonstelling laat zien hoe het Zoetermeerse erfgoed door de jaren heen veranderde, verdween, werd behouden of herbestemd. Aansluitend vindt de gezamenlijke afsluiting van Open Monumentendag plaats met een informele borrel: een mooie gelegenheid om na te praten over de dag en andere bezoekers te ontmoeten.

Hoeve Meerzicht: behouden

Programma 2026

Activiteiten met pand

 (ged.) toegankelijk invaliden	 kinderactiviteit
 muziek	 wandelingen
 presentatie, expositie en/of lezingen	 fietstocht
	 tolk gebarentaal aanwezig

Pand, tijd & kenmerken	Activiteiten
1 Stadsboerderij Het Buitenbeest Voorweg 93 Zaterdag 10.00 uur - 17.00 uur Zondag 10.00 uur - 17.00 uur 	• Extra kinderactiviteiten • Doorlopend ontvangst
2 Stadsmaquette Boerhaavelaan 11 (IBM-gebouw) Zaterdag 11.00 uur - 16.00 uur Zondag 12.00 uur - 16.00 uur 	• Lezing: <i>Transformatie van de new town Zoetermeer</i> • Doorlopend ontvangst stadsmaquette • Tentoonstelling: <i>Zoetermeerlijn</i> • Foto expositie: <i>Stilleven van Zoetermeer</i> • Tentoonstelling: <i>Zoetermeer toen, nu en straks</i>

Lezing

Zondag 12.30 uur - 13.30 uur

Locatie:

Kleine ruimte Boerhaavelaan 11

Transformatie van de new town Zoetermeer

Stadsbouwmeester Ronald Knappers neemt u mee langs enkele opvallende transformaties in Zoetermeer. Hoe verandert een jonge groeistad door de jaren heen, en wat maakt een transformatie succesvol? Aan de hand van voorbeelden, waaronder het Centraal Park en Terra Nova, wordt stilgestaan bij de kansen, uitdagingen en lessen van stedelijke vernieuwing. Een inspirerende blik op verleden, heden en toekomst van de stad.

3

Apostolisch Genootschap

Stadhoudersring 782

Zondag 12.00 uur - 16.00 uur

- Muzikaal optreden
- Doorlopend ontvangst

4

Koepeltjeswoning

Gooiland 9

Zondag 12.00 uur - 16.00 uur

- Doorlopend ontvangst

5

Buurttuin Zoete Aarde

Broekwegzijde 195

Zaterdag 10.00 uur - 16.00 uur

Zondag 10.00 uur - 16.00 uur

- Doorlopend ontvangst
- Startpunt van de architectuurwandeling (zie blz. 17)

6**Vredekerk**

Zwaardslootseweg 44

Zaterdag 11.00 uur - 15.30 uur

- Presentatie met rondleiding over de *Historie van de Vredekerk*.
- Orgelspel door eigen organisten.

Presentatie met rondleiding

Zaterdag 12.00 uur - 12.45 uur

14.00 uur - 14.45 uur

met gebarentolk

Historie van de Vredekerk

Gebouwd in het begin van de jaren '80, in een groeiend Zoetermeer, was deze kerk gericht op de toekomst. In de loop van de jaren veranderde de samenleving. Gemeenteleden verhuisden om uiteenlopende redenen en het ledental nam af. Nu zal ook het kerkgebouw verdwijnen.

Op deze plek verrijst een woontoren, waarin het karakteristieke dak van de kerk een nieuwe plek krijgt. Zo blijft iets van het vertrouwde beeld behouden.

7**Kunstgarage Franx**

Vlamingstraat 1-3

Zaterdag 11.00 uur - 17.00 uur

Zondag 11.00 uur - 17.00 uur

- Fotofilm van de verbouwing van het pand, doorlopend getoond
- Exposities aansluitend bij het jaarthema *Veerkrachtig erfgoed*
- Doorlopend optreden Cantiamo

Optreden Cantiamo

Zaterdag 11.00 uur - 16.00 uur

Cantiamo brengt al sinds 1996 muziektheater in Zoetermeer en combineert zang, toneel en dans vanuit een klassieke basis. Na een doorstart in 2026 zet het gezelschap haar muzikale traditie voort. Daarmee sluit Cantiamo mooi aan bij het jaarthema *Veerkrachtig erfgoed*. Met passie en vernieuwing blijft waardevol cultureel erfgoed behouden voor nieuwe generaties.

8**Nicolaaskerk**
Dorpsstraat 24

Zaterdag 11.00 uur - 16.00 uur

- Doorlopend ontvangst
- Kleine expositie aansluitend bij het jaarthema *Veerkrachtig erfgoed* over sluiting van Zoetermeerse kerken
- Doorlopende muziek, verzorgd door organisten en koor

9**Oude Kerk**
Dorpsstraat 59

Zaterdag 11.00 - 16.00

- Doorlopend ontvangst

10**Morgensterkerk**
Nassaulaan 1

Zaterdag 11.00 - 16.00

Dooverfgoed in het geloof

Ontdek het Christelijk dooverfgoed door middel van gebarentaal, muziek en verhalen. Iedereen is welkom om mee te kijken en mee te doen:

- Vertoning van christelijke liederen in gebarentaal (NGT), uitgevoerd door een muziektolk.
- Vertoning van het Bijbelboek Marcus in gebarentaal (NGT).
- Gebarentaalquiz: raad de betekenis van christelijke gebaren (NGT).

11**Adventskerk**
Julianalaan 3

Zaterdag 11.00 - 16.00

- Tentoonstelling Zoetermeer *Groei-stad: de Eerste Vijf Nieuwbouwwijken*

12**Molen de Hoop**

Eerste Stationsstraat 37a

Zaterdag 11.00 - 16.00

- Doorlopend ontvangst
- Startpunt excursie van het Gilde (zie blz. 16)

13**Pelgrimskerk**

Eerste Stationsstraat 86

Zaterdag 11.00 uur - 15.30 uur

- Presentatie met rondleiding
- *Restauratie van de pelgrimskerk*
- vrij rondkijken met eventueel toelichtingen door de vrijwilligers

Presentatie met rondleiding

Zaterdag 11.00 uur
met tolk gebarentaal
Zaterdag 13.00 uur
Zaterdag 15.00 uur

De restauratie van de Pelgrimskerk

Uitleg over de restauratie en het behoud van dit kerkelijk erfgoed. Over de zoektocht naar oplossingen vanuit het verleden op tot herstel in het heden te komen. Van kleurenonderzoek en verduurzaming tot herstel van kerkbanken, preekstoel, orgel en installaties. Met de komende restauratie kan het oorspronkelijk gebruik in de toekomst doorgezet worden.

Ook wordt aandacht besteed aan de symboliek van de glas-in-loodramen en de kerkelijke kleuren.

14 **Het Gebarenplein** 5 Meistraat 1

Zaterdag 11.00 - 16.00

- Doorlopend ontvangst
- Workshop Nederlandse Gebarentaal
- Tentoonstelling Doofergoed
Leven van vroeger tot nu

Tentoonstelling Doofergoed Leven van vroeger tot nu. Deze uitgebreide tentoonstelling laat de geschiedenis van de dovengemeenschap zien aan de hand van foto's, documenten en verhalen. Te zien zijn onder meer beelden van het rijke verenigingsleven, zoals de dovenzwemclub, het handtheater en de motorclub, en foto's over Effatha, het voormalige instituut voor doven waaruit het huidige Kentalis in Zoetermeer is voortgekomen.

Workshop: Nederlandse Gebarentaal

Zaterdag 11.30 uur

Zaterdag 14.00 uur

aanmelden via: ev@wezodo.nl

Nederlandse Gebarentaal

Maak kennis met de Nederlandse Gebarentaal (NGT) en ontdek de rijke geschiedenis van de dovengemeenschap. In deze cursus leert u niet alleen de basis van communiceren met gebaren, maar krijgt u ook inzicht in het doofergoed als onderdeel van ons 'veerkrachtig erfgoed'. Een inspirerende kennismaking met een taal, cultuur en geschiedenis die verdienen gezien én behouden te worden.

15**'t Nieuwe Huis**
Dorpsstraat 132

Zaterdag 11.00 - 16.00

Zondag 11.00 - 16.00

- Tentoonstelling *Veerkrachtig erfgoed: verdwenen, bedreigd, en behouden*.
- Doorlopend ontvangst.

**Afsluiting: Open Monumenten-
dag & opening tentoonstelling**

Zaterdag 16.30 uur - 17.30 uur

**Veerkrachtig erfgoed: verdwenen,
bedreigd en behouden.**

De tentoonstelling laat zien hoe Zoetermeers erfgoed door de tijd heen verandert, verdwijnt, wordt hergebruikt of behouden blijft. Zie ook blz.26

16**De Bakkerswinkel**
Dorpsstraat 125

Zaterdag 11.00 - 16.00

17**Erasmus college**
van Doornenplantsoen 31

Zaterdag 11.00 - 16.00

- Tentoonstelling *Bedrijvig Zoetermeer*
- Doorlopend rondleidingen

18**Hof van Seghwaert**

Gaardedreef 169

Zegwaartseweg bij nr. 60

Zaterdag 10.00 - 16.00

Zondag 13.00 - 16.00

- Doorlopend ontvangst

19**Ichthuskerk**

Parkdreef 258

Zaterdag 11.00 - 16.00

- Hele dag: schommelen in de kerk
- 12.00 - 12.30 uur optreden Popkoor Attitude met evergreens
- Vanaf 14.00 uur marshmallows roosteren op nostalgisch vuurtje

Activiteiten

A

Meerzicht
Uiterwaard

Rondleiding Hart van Meerzicht

Zaterdag 10.30 uur - 11.00 uur
direct aansluitend aan de opening

Vertrekpunt: aan het Uiterwaard

Rondleiding Hart van Meerzicht

Na de opening van Open Monumentendag is er een rondleiding door het deelgebied Hart van Meerzicht.

Hier zal de geschiedenis van het gebied worden toegelicht. Daarbij komen we o.a. langs de plek van het voormalige wijkcentrum en de daktuin van het Savelsbos.

Er zal worden ingegaan op de toekomstplannen voor het winkelcentrum en de openbare ruimte.

B

Fietsexcursie:
Gilde Stadsgidsen
Zoetermeer

Zaterdag 14.00 uur

Vertrekpunt:

Eerste Stationsstraat 37a
Molen De Hoop

Inschrijven:

www.gildezoetermeer.nl/evenementen

De Rijksmonumenten van Zoetermeer

Zoetermeer telt 16 Rijksmonumenten verspreid over de Gemeente. Bekend zijn wellicht de Oude Kerk en Molen de Hoop, maar met name aan de Vlamingstraat en de Voorweg liggen diverse juwelen met een (rijks)monumentale status.

Tijdens de fietstocht proberen we het merendeel te bezoeken.

De fietstocht gaat langs de monumenten in het oude centrum, de Vlamingstraat en de Voorweg.

Rondleiding: Gilde Stadsgidsen Zoetermeer

Zondag 14.00 uur

Vertrekpunt:

Dorpsstraat 132, Historische
Vereniging Zoetermeer

Inschrijven:

www.gildezoetermeer.nl/evenementen

Kerkenpad wandeling Dorp

Tot ongeveer 1950 stonden alle kerken nog in de Dorpsstraat. Alleen de Pelgrimskerk stond sinds 1934 in de Stationsstraat. In die tijd was Nederland (en ook Zoetermeer-Zegwaard) nog voor 75% christelijk.

Waar, en in welke kerk, gingen de ca. 2.500 kerkgangers elke zondag naar de kerk?

Bent u benieuwd hoeveel kerken in het oude gedeelte van Zoetermeer stonden? Loopt u dan deze wandeling mee.

De gids toont u ook hoe divers de bouwstijlen in de afgelopen tijd zijn geweest. Niet alleen de bestaande kerken komen aan de orde, zoals de Morgensterkerk maar ook de verdwenen kerken bijvoorbeeld de Remonstrantse kerk.

Architectuurwandeling Architectuurpunt Zoetermeer

Zaterdag: 12.30 uur - 13.30 uur
met tolk gebarentaal

Vertrekpunt:

Buurttuin: Zoete Aarde
Broekwegzijde 195

Eindpunt: Vredekerk

Zwaarslootseweg

Inschrijven:

www.openmonumentendag.nl/zoetermeer

Transformatie Zoetermeerse kerkgebouwen: Broekwegschouw, Broekwegzijde en Broekwegkade

Verdwenen, bedreigd en behouden? Langs deze Broekweg is een heel lange geschiedenis van bewoning, ontginning, vervening en reizen te paard of te voet. Dat aan deze weg 'naar het moeras' nu nog vijf kerkgebouwen te vinden zijn is opmerkelijk.

Relatief jonge gebouwen die allemaal veranderen. In sommige gevallen wijzigde slechts het interieur en het gebruik van het gebouw. Een sportzaal transformeert zelfs naar een kerk! En welke functie heeft Buurttuin Zoete Aarde?

E**Optreden:
muziekvereniging
Kunst & Vriendschap**

Zaterdag: 13.00 uur tot 14.45 uur

Locatie: Dorpsstraat onder de
luifel bij Hoogvliet

www.muziekzoetermeer.nl

Optreden Kunst & Vriendschap

Zoals elk jaar speelt de fanfare Kunst & Vriendschap. Dit is een van de oudste culturele verenigingen van Zoetermeer, opgericht in 1897 met een sectie slagwerk, bigband en fanfare.

Tijdens Open Monumentendag verzorgt Kunst & Vriendschap een optreden in de Dorpsstraat en levert daarmee een sfeervolle bijdrage aan de beleving van dit bijzondere erfgoedevenement.

F**Antiek, Brocante en
Curiosa Markt**

Zaterdag: 9.00 uur - 16.00 uur

Locatie: Dorpsstraat

[www.dorpsstraatzoetermeer.nl/
antiekmarkt](http://www.dorpsstraatzoetermeer.nl/antiekmarkt)

Antiek, Brocante en Curiosa Markt

Tijdens Open Monumentendag zijn in de Dorpsstraat niet alleen historische gebouwen te bewonderen. Op de sfeervolle Antiek, Brocante en Curiosa Markt presenteren standhouders een gevarieerd aanbod van antiek, brocante, vintage vondsten, curiosa en nostalgische objecten. Tussen de karakteristieke panden van het historische centrum is het heerlijk struinen langs de kleurrijke kramen vol geschiedenis, sfeer en bijzondere ontdekkingen.

Daarnaast wordt dit jaar voor het eerst een geregistreerd taxateur verwacht op de markt. Meer informatie hierover via de website.

Fietsroutes: voorgaande jaren

Zaterdag en Zondag

[www.openmonumentendag.nl/
zoetermeer](http://www.openmonumentendag.nl/zoetermeer)

Blik terug op de historie van Zoetermeer aan de hand van de voorgaande thema's van Open Monumentendag.

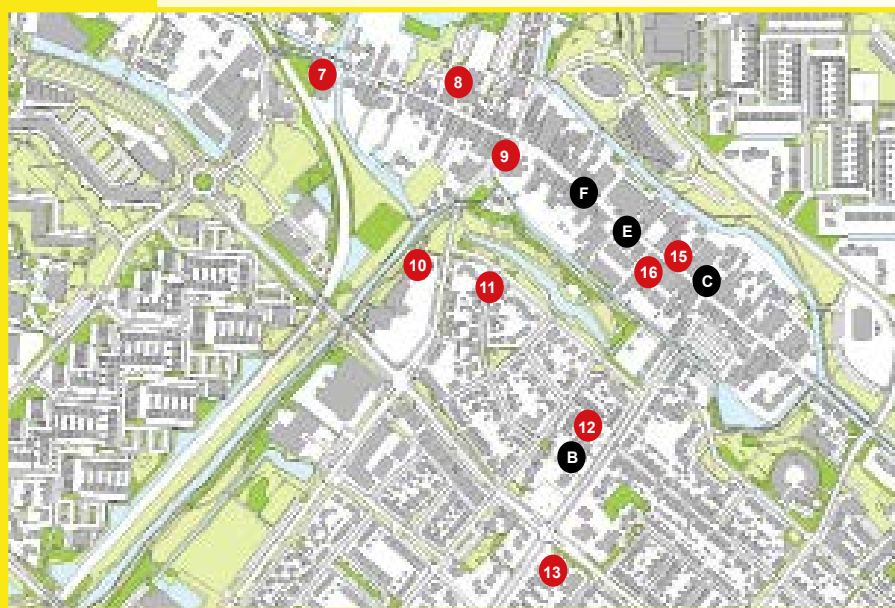
Via de website zijn de fietsroutes van voorgaande jaren terug te vinden.

- 2022 - 60 jaar new town
- 2023 - Levend Erfgoed
- 2024 - Routes, netwerken en verbindingen

Noot: in de beschrijving is geen rekening gehouden met actuele wegopbrekingen of mogelijk veranderde verkeerssituaties sinds 2022-2024.

Monumenten op de kaart

1. Kinderboerderij Het Buitenbeest, Voorweg 93
2. Stadsmaquette, Boerhaavelaan 33 (IBM-gebouw)
3. Apostolisch Genootschap, Stadhoudersring 782
4. Koepeltjesbuurt B&B, Gooiland 9
5. Buurttuin Zoete Aarde, Broekwegzijde 195
6. Vredekerk, Zwaardslootseweg 44
7. Kunstgarage Franx, Vlamingstraat 1-3
8. Nicolaaskerk, Dorpsstraat 24
9. Oude Kerk, Dorpsstraat 59
10. Morgensterkerk, Nassaulaan 1
11. Adventskerk, Julianalaan 3
12. Molen De Hoop, Eerste Stationsstraat 37a
13. Pelgrimskerk, Eerste Stationsstraat 86
14. Het Gebarenplein, 5 Mei-straat 1
15. 't Nieuwe Huis, Dorpsstraat 132
16. De Bakkerswinkel, Dorpsstraat 125
17. Erasmus College, Van Doornenplantsoen 31
18. Hof van Seghwaert, Gaardedreef 169
19. Ichthuskerk, Parkdreef 258

Open Monumenten Klassendag

Erfgoed komt pas echt tot leven wanneer je het zelf kunt zien, beleven en ontdekken. Daarom organiseert het Comité Open Monumentendag Zoetermeer sinds 2021 de Open Monumenten Klassendag voor leerlingen van de Zoetermeerse basisscholen.

Jaarlijks maken steeds meer kinderen kennis met de bijzondere verhalen achter de monumenten van hun eigen stad. Tijdens een inspirerende les op school en een bezoek aan een monument ontdekken leerlingen wat een monument is, waarom het wordt bewaard en welke rol het speelt in de geschiedenis van Zoetermeer.

Dit jaar vindt de Klassendag niet plaats rond Open Monumentendag, maar in maart-april 2027. Wel staat ook dan het landelijke thema Veerkrachtig erfgoed centraal. Kinderen van groep 7 gaan dan op ontdekkingsreis hoe monumenten en historische plekken door de jaren heen veranderingen hebben doorstaan, zich hebben aangepast aan nieuwe tijden en nog altijd van waarde zijn voor onze samenleving. Zo dragen we bij aan een nieuwe generatie die met nieuwsgierigheid, trots en waardering naar het erfgoed van Zoetermeer kijkt.

Thema 2026: Veerkrachtig erfgoed, in tijden van onzekerheid

Magriet Panman

Monumenten gaan vaak al eeuwen mee en moeten zich passen zich voortdurend aanpassen aan veranderend gebruik en de tand des tijds. Het landelijke thema van Open Monumentendag is daarom dit jaar *Veerkrachtig erfgoed, in tijden van onzekerheid*. Want ondanks het continu aanpassen staat ons erfgoed onder druk.

Molen de Hoop

Dit is het gevolg van verschillende factoren. Het instandhouden van een monument is vaak een kostbare zaak. Particuliere eigenaren en stichtingen moeten, vaak met behulp van verschillende subsidies, het financiële plaatje voor het onderhoud rond zien te krijgen. Dit geldt bijvoorbeeld voor Molen de Hoop, rijksmonument, die onlangs een grote onderhoudsbeurt heeft gehad, waarbij de wieken zijn vervangen. Voor gemeentelijke monumenten bestaat er een subsidieregeling om eigenaren enigszins in de kosten tegemoet te komen. Dorpsstraat 4-6 heeft bijvoorbeeld een subsidie gekregen voor het schilderwerk, waarbij een historisch kleurenpalet is teruggebracht.

Naast klimaatverandering zijn ingrepen van de mens in het landschap een bedreiging voor het erfgoed. Het verlagen van de grondwaterstand in polders zorgt voor inklinking van de veengrond, waardoor veel boerderijen verzakken. In Zoetermeer is dit vooral het geval in de historische linten, zoals de Voorweg en Zegwaartseweg. Boerderijen hebben vaak een volledige nieuwe fundering nodig, zoals bij Vierde Stationsstraat 442 en Voorweg 54 is gebeurd. Door middel van een zogenaamde tafelconstructie wordt het pand als het ware opgetild, een kostbare operatie. Boerderij *Vaders Wens* aan Voorweg 208 was echter zo verzakt dat zelfs de voorgevel niet meer behouden kon worden. De voorgevel wordt straks gereconstrueerd.

Er zijn in de afgelopen 60 jaar behoorlijk wat monumentale en waardevolle gebouwen in Zoetermeer verdwenen door sloop of brand. Voor de aanleg van

Boerderij Vaders Wens, gesloopt in 2025

Lactohoeve, afgebroken 2007

de wijken van de nieuwe stad zijn heel veel boerderijen gesloopt. Iets wat nu niet meer zou gebeuren. Zo verdwenen de boerderijen *Gerdalihoeve*, *Doe wel en zie niet om en Voorzorg* aan de Voorweg voor de aanleg van Meerzicht. Aan de Zegwaartseweg verdwenen onder andere de boerderijen *Ceres*, *De Goede Aarde* en *Wildrijk*. Voor de aanleg van Rokkeveen moesten de boerderijen *Iedere morgen nieuwe zorgen*, *Ouderenzorg* en *Lactohoeve / Pelgrimshoeve* wijken. En recentelijk zijn ook nog boerderijen verdwenen door brand. Zowel de *Annahoeve* aan de Voorweg, een gemeentelijk monument, als de *Nutriciahoeve* aan de Rokkeveenseweg brandden in 2024 af. Zo zijn er vanaf 1966 meer dan 40 boerderijen in Zoetermeer verdwenen: elke anderhalf jaar een boerderij en een stukje agrarisch erfgoed minder. Het is daarom des te belangrijker dat we de boerderijen die er nog zijn, zoveel mogelijk behouden.

De Sniep

Nutriciahoeve, afgebrand in 2014

Erfgoed staat ook vaak 'in de weg' bij nieuwe ontwikkelingen, zoals de aanleg van nieuwe woonwijken of wegen. Bijvoorbeeld in Entree: de Kristalkantoren en de Mammoet moeten hier wijken voor de bouw van woningen. Een ander bekend voorbeeld is het wijkcentrum Meerzicht. Het unieke gebouw ontworpen door de beroemde architect Ton Alberts moest wijken voor de uitbreiding van het bejaardencomplex. Veel Zoetermeerders hebben herinneringen aan het wijkcentrum en zijn dit gebouw niet vergeten. Het jaarlijkse erfgoedbord dat bij de opening van Open Monumentendag wordt geplaatst, zal aan dit verdwenen erfgoed aandacht besteden.

Op dit moment maakt Zoetermeer de stap van een jonge, steeds maar groeiende stad naar een volwassen stad met inbreidingen en transformaties binnen de bestaande stad. Hierbij zullen we steeds moeten bekijken hoe we met het Zoetermeerse erfgoed, oud en jong, omgaan. Uitgangspunt is dat erfgoed niet statisch is, maar meebeweegt met de ontwikkelingen van de stad van nu. Door te transformeren kunnen monumenten en andere waardevolle gebouwen een nieuwe functie of betekenis krijgen. Het voormalige Monutagebouw zal in de nieuwe gebiedsontwikkeling een nieuwe bestemming als ontmoetingsplek voor de buurt krijgen. De brandweerkazerne in de binnenstad stond een aantal jaren geleden nog op de nominatie om gesloopt te worden, maar de brandweer blijft en heeft minder

ruimte nodig. Momenteel wordt bekeken of de werkplaatsen aan de Brusselstraat geschikt zijn voor een museale functie.

Een bijzondere categorie gebouwen zijn de kerkgebouwen. Vaak hebben ze de tand des tijds doorstaan door zich steeds weer aan te passen. De kerken die aan Open Monumentendag meedoen, zijn elk op hun manier bezig met het behoud van hun prachtige gebouw. De Oude Kerk heeft in 2019 een nieuwe aanbouw

Annahoeve, afgebrand in 2024

het Monutagebouw

gekregen, waar een ontvangst- en vergaderruimte zijn ondergebracht. Dit vergroot het aantal manieren, waarop het kerkgebouw gebruikt kan worden. Bijzonder is ook het verhaal van de Pelgrimskerk, een gemeentelijk monument. De PKN Zoetermeer wilde het pand afstoten en de Gereformeerde gemeente was op zoek naar een kleiner kerkgebouw. De nieuwe eigenaar paste er bijna één op één in. Het interieur zal worden gerestaureerd en het pand zal tegelijkertijd worden verduurzaamd en aangepast aan de eisen van deze tijd.

Erfgoed is dus vaak kostbaar en kwetsbaar. Maar tegelijkertijd ook veerkrachtig en de moeite waard om te beschermen tegen verval, tegen klimaatverandering en tegen de druk van deze tijd. Dat laten de 19 panden en locaties die op Open Monumentendag in Zoetermeer hun deuren openen, zien. Verder laat de tentoonstelling Veerkrachtig erfgoed van de Historische Vereniging Zoetermeer (HGOS) zien hoe Zoetermeerse erfgoed zich steeds opnieuw aanpast en hoe de waardering en bescherming van erfgoed in de loop der tijd veranderd is. Willem Hermans vertelt verderop in dit boekje hoe een belangrijk stuk roerend Zoetermeers erfgoed, de stadsmaquette, is gered en straks een nieuwe functie zal krijgen. Erfgoed is en blijft altijd in beweging!

Interieur Pelgrimskerk

Veerkrachtig erfgoed in Zoetermeer: verdwenen, bedreigd en behouden

Paul Schoenmakers en Karen Kranen

Intro

Zoetermeer is een stad die voortdurend in beweging is. Waar ooit een agrarisch dorp lag met de kernen Zoetermeer en Zegwaard, ontstond vanaf de jaren zestig een groeistad met nieuwe woonwijken, infrastructuur en stedelijke voorzieningen. Die ontwikkeling bracht grote veranderingen met zich mee: landschappen verdwenen, oude structuren veranderden en gebouwen werden gesloopt of kregen nieuwe functies. Ook vandaag blijft Zoetermeer zich ontwikkelen. Omdat de stad binnen haar bestaande grenzen ligt, zal groei vooral plaatsvinden door verdichting. Dat brengt opnieuw ingrijpende veranderingen met zich mee, waarbij het bestaande erfgoed onder druk kan komen te staan. De tentoonstelling *Veerkrachtig erfgoed: verdwenen, bedreigd en behouden* laat zien hoe in het verleden én nu met deze uitdagingen wordt omgegaan.

Wat is erfgoed

Erfgoed is alles uit het verleden, waaraan we waarde hechten en dat we willen doorgeven aan volgende generaties. Het omvat niet alleen monumenten, maar ook gebouwen, gebieden, wijken, structuren en verhalen die de geschiedenis van een stad zichtbaar maken. Oud en nieuw bepalen samen de kwaliteit, het karakter en de identiteit van een stad.

Die brede kijk op erfgoed is relatief jong. Lange tijd ging de aandacht vooral uit naar bijzondere gebouwen, zoals kastelen, landhuizen en kerken. In 1873 vestigde Victor de Stuers als eerste de aandacht op het belang van het behoud van cultureel erfgoed. Als rijksambtenaar was hij verantwoordelijk voor het kunsten- en wetenschapsbeleid en medeoprichter van het Rijksmuseum. Architect Pierre Cuypers gaf in die tijd met zijn restauraties van onder meer kerken en kastelen een belangrijke impuls aan de ontwikkeling van de monumentenzorg én aan het debat over de vraag hoe historische gebouwen moesten worden gerestaureerd.

Hoeve Meerzicht: behouden

Na het midden van de twintigste eeuw veranderde de opvatting over erfgoed. Niet alleen monumentale gebouwen, maar ook gewone woonhuizen, industriële complexen, naoorlogse wijken en jongere architectuur kregen cultuurhistorische betekenis. Wat als erfgoed wordt gezien, verandert dus voortdurend. Vaak zijn één of meer generaties nodig, voordat de waarde van gebouwen of gebieden wordt herkend. Bovendien is erfgoed niet voor iedereen hetzelfde: wat de één waardevol vindt, ziet een ander misschien als alledaags of zelfs lelijk. Juist die verschillende perspectieven maken het gesprek over erfgoed levendig en actueel.

Van dorp naar groeistad

Na de Tweede Wereldoorlog veranderde Zoetermeer geleidelijk. Aanvankelijk verliep de groei van Zoetermeer organisch. Dat had ook gevolgen voor het erfgoed. Daar was nog weinig aandacht voor en tot de jaren zestig verdwenen gebouwen door gebrek aan onderhoud of werden om economische redenen vervangen door nieuwbouw.

De ontwikkeling van Zoetermeer kwam in een stroomversnelling toen de gemeente in 1962 werd aangewezen als groeistad. In korte tijd moesten nieuwe woonwijken ruimte bieden aan tienduizenden inwoners. Het besef dat het verleden daarbij een belangrijke rol zou kunnen spelen, moest nog groeien. Veel boerderijen verloren hun functie en werden gesloopt. Ook werd begin jaren zestig serieus overwogen de Voorweg af te graven, omdat de wetering haar functie in het waterbeheer zou verliezen. Verder lagen er plannen om de Dorpsstraat vrijwel volledig te slopen en te vervangen door een modern stadscentrum. Alleen de Oude Kerk en de Nicolaaskerk zouden behouden blijven. De Oude Kerk was een rijksmonument en bovendien lag de sloop van kerken destijds maatschappelijk zeer gevoelig.

De veranderende waardering voor het verleden is duidelijk zichtbaar in de ruimtelijke ontwikkeling van Zoetermeer. Met de aanleg van Palenstein en Driemanspolder vanaf 1966 maakte het agrarische landschap plaats voor moderne woonwijken. Ook bij de ontwikkeling van Meerzicht werd nauwelijks rekening gehouden met het oorspronkelijke landschap en verdween langs de Voorweg veel bestaande bebouwing. Deze behield echter, ondanks de nieuwe hoogbouw, zijn herkenbare historische structuur. In latere uitbreidingen groeide het besef dat het oorspronkelijke landschap een waardevolle basis kon vormen voor nieuwe woonwijken. In Buytenwegh-De Leyens en Seghwaert werden daarom bestaande waterlopen, groenstructuren en verkavelingspatronen opgenomen in het stedenbouwkundig ontwerp. Zo bleven karakteristieke elementen van het historische landschap herkenbaar in het moderne stadsbeeld.

Tegelijkertijd werden nieuwe ruimtelijke structuren aan de stad toegevoegd, zoals de Zoetermeerlijn en de H-structuur, gevormd door de Afrikaweg, Europaweg, Australiëweg, Aziëweg en Amerikaweg. Deze infrastructuur was noodzakelijk voor het functioneren van de groeistad, maar dat ging niet zonder aantasting van het bestaande. Voor de aanleg van de Zoetermeerlijn en de H-structuur moest op verschillende plaatsen bebouwing worden gesloopt, onder meer waar beide tracés de historische Voorweg kruisten. De stadsuitbreiding was daarmee een proces van

ingrijpende veranderingen, waarbij telkens een afweging moest worden gemaakt tussen vernieuwing en het behoud van historisch erfgoed.

Wat ooit als gewoon werd gezien, kan later betekenis krijgen als voorbeeld van een bepaalde periode of ontwikkeling. De stations van de Zoetermeerlijn, de H-structuur en de stedenbouwkundige opzet van de wijken zijn voorbeelden van elementen die onderdeel zijn geworden van het collectieve geheugen van Zoetermeer. De periode, waarin Zoetermeer uitgroeide tot een moderne stad, heeft waarde gekregen. Vanaf 2019 werd daarom onderzoek gedaan naar het erfgoed uit de periode 1945–1990. Alles van wat na 1945 is gebouwd, is op zijn cultuurhistorische waarde beoordeeld en beschreven. Deze waardering moet een rol spelen bij toekomstige bouwplannen en stadsuitbreiding, bijvoorbeeld via de cultuurhistorische waardenkaart die is opgenomen in de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040.

Vanaf de jaren zestig en zeventig kreeg erfgoed steeds meer waardering. De eerste Monumentenwet uit 1961 bood een wettelijke basis voor monumentenzorg. In 1967 werden onder meer de Oude Kerk, Molen De Hoop en enkele historische panden aangewezen als rijksmonument. Inmiddels kent Zoetermeer 16 rijksmonumenten. Zoetermeer kreeg in 1977 een eigen monumentenverordening en in 1979 en 1980 werden de eerste vijftientig gemeentelijke monumenten aangewezen, allen in de Dorpsstraat en Voorweg. Zoetermeer kent inmiddels een kleine 150 gemeentelijke monumenten. De Dorpsstraat bleef behouden bij de ontwikkeling van het Stadshart en groeide uit tot een belangrijk historisch onderdeel van de stad. Later werden de Dorpsstraat, het Wilhelminapark, de Meerpolder, de Voorweg en de Koepeltjesbuurt aangewezen als gemeentelijk beschermd stadsgezicht.

Na de Groeistadperiode

Voor het oude erfgoed zijn er instrumenten om het te beschermen. Maar de bescherming van het jonge erfgoed is nog pril. Er is op meerdere plekken geen draagvlak voor behoud ervan. Het vroegere wijkcentrum van Meerzicht, een kenmerkend gebouw uit 1976 van architect Ton Albers, is in 2001 gesloopt.

Wijkcentrum Meerzicht, gesloopt

Structuralistische projecten, zoals aan het Kinderen van Versteegplein en de Kristalkantoren, en de Hulk/Mammoet met zijn kleurrijke hightech-architectuur aan het Bredewater verloederen en zullen worden gesloopt om plaats te maken voor woningbouw. Het wooncomplex De Burcht aan de Roggeakker in Seghwaert, een structuralistisch wooncomplex van Jan Verhoeven uit 1982, is in 2020 gesloopt. In Palenstein heeft in 2012 een andere opzet gekregen, waarbij verschillende gebouwen zijn gesloopt en de kenmerkende structuur van de wijk is veranderd. Veel nieuwe bebouwing is geprojecteerd vlak langs de H-structuur, onder andere bij het project De Entree langs de Afrikaweg, terwijl de erfgoedwaarden van de H-structuur niet zijn meegewogen. Tegenover deze ontwikkelingen staan ook voorbeelden van een groeiende waardering voor het erfgoed van de groeistad. Zo blijft het voormalige Monuta-rouwcentrum in Palenstein behouden en wordt het ingepast in een nieuwbouwontwikkeling. Dergelijke projecten laten zien dat behoud en vernieuwing elkaar niet hoeven uit te sluiten.

De Mammoet, ook wel de Hulk, bedreigd, voornemen tot sloop

De toekomst

De vraag welke gebouwen, wijken en infrastructuur uit de groeistadperiode het bewaren waard zijn, is actueler dan ooit. De toekomst van Zoetermeer is globaal vastgelegd in de Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040. Daarin is aangegeven waar verdichting door middel van stedelijke en hoogstedelijke woonmilieus moet plaatsvinden. Een cultuurhistorische waardenkaart is in Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040 opgenomen en moet richting geven aan het behoud van erfgoed bij nieuwe stadsuitbreidingen. Hoe dat in de praktijk zal plaatsvinden is nog onduidelijk, maar woningbehoefte, economie en politieke voorkeur zullen een grote rol spelen.

Behalve politieke en economische ontwikkelingen staat het (potentiële) erfgoed ook onder toenemende druk door klimaatverandering. Een te lage grondwaterstand veroorzaakt schade aan houten paalfunderingen, terwijl verdroging van de veenbodem kan leiden tot verzakkingen van woningen. Daarnaast zullen gebouwen

moeten worden verduurzaamd om ook in de toekomst bruikbaar te blijven. Soms kan hun uiterlijk daardoor ingrijpend veranderen. Voorbeelden laten echter zien dat verduurzaming en behoud goed kunnen samengaan. Zo is voor de Waterbuurt een beeldkwaliteitsplan opgesteld, waarmee woningen vergunningvrij kunnen worden verduurzaamd, met behoud van hun cultuurhistorische waarden. Ook de woondeken in Buytenwegh uit 1976 zijn in 2019 gerenoveerd. Recent zijn bij de laagbouw de daken vernieuwd. Hoewel het materiaal van het dak is gewijzigd, is de karakteristieke uitstraling van het complex grotendeels behouden.

Het belang van het Zoetermeerse erfgoed wordt niet altijd onderkend, zeker niet wanneer het gaat om erfgoed uit de groeistadperiode. Waardering voor dit relatief jonge erfgoed vraagt tijd. In de afweging tussen behoud, sloop en nieuwbouw deelt het erfgoed nog te vaak het onderspit. De geschiedenis van Zoetermeer laat zien dat erfgoed voortdurend verandert: wat verdwijnt, wat wordt bedreigd en wat behouden blijft, is uiteindelijk het resultaat van de keuzes die iedere generatie opnieuw maakt.

Expositie

In het gebouw van Historische Vereniging Zoetermeer (HGOS) in de Dorpsstraat 132 is vanaf 12 september tot medio november de tentoonstelling '*Veerkrachtig erfgoed: verdwenen, bedreigd en behouden*' te zien.

Bronnen

- *Post 45. Het verhaal van de stad. De ontstaansgeschiedenis van de New Town Zoetermeer 1945 -1990*, gemeente Zoetermeer 2024.
- *Wijkbiografieën Post 45*, Contrei en gemeente Zoetermeer 2024.
- www.geheugenvanzoetermeer.nl/homepage/beeldbank.
- www.geheugenvanzoetermeer.nl/themas/post-45erfgoed.
- *Ruimtelijke Strategie Zoetermeer 2040*, gemeente Zoetermeer 2025.
- *Het Zoetermeers erfgoed, de resultaten van veertig jaren beleid*, gemeente Zoetermeer 2013.

Wijkcentrum Meerzicht – verdwenen erfgoed

Margriet Panman

Van 1976 tot 2001 stond aan het Uiterwaard het wijkcentrum Meerzicht. Het was een typisch jaren '70 gebouw: multifunctioneel, herbergzaam, laagdrempelig en open naar de samenleving toe. Vanaf 1965 gebeurde het welzijnswerk vanuit de wijken en kregen maatschappelijke voorzieningen hier een centrale plek. Verschillende functies werden gecombineerd in één gebouw, wat ook een financieel voordeel meebracht. In Zoetermeer werd dit direct in de nieuwe wijken in praktijk gebracht. Opdrachtgevers voor dit wijkcentrum en andere in de stad waren de gemeente en de Stichting Wijkcentra Zoetermeer.

Het wijkcentrum Meerzicht had vier functies, ondergebracht in verschillende volumes: het wijkcentrum zelf, een dienstencentrum, een gezondheidscentrum met apotheek en een bejaardencentrum met 198 woningen. Het wijkcentrum zelf was het meest multifunctioneel met o.a. een bibliotheek en een theaterzaal. De theaterzaal en bovenzaal werd ieder weekend omgetoverd tot kerkzaal. Doopvont, kruis en tafel/altaar waren verplaatsbaar. Het gebouw fungeerde verder ondermeer als peuterspeelplaats en congrescentrum. Ook was de sociale dienst van de gemeente hier een tijd gehuisvest. Er was een directe verbinding via een loopbrug met het station van de Zoetermeerlijn (nu RandstadRail) en winkelcentrum en richting de Meerzichtlaan.

Eerste paal, geslagen op 15 mei 1975 door burgemeester Wegstapel.

Het wijkcentrum in aanbouw, 1975

Het multifunctionele wijkcentrum was vooral bijzonder vanwege de spraakmakende architectuur. Architect Ton Alberts, ook bekend vanwege de woondekken in de Bergenbuurt, ontwierp het gebouw in de jaren 1971-1976 in samenwerking met kunstenaar Arnold Hamelberg. Alberts liet zich inspireren door de antroposofie. Uitgangspunt was een geborgen, humaan gebouw creëren dat zorgde voor ontmoetingen en een eenheid met de directe omgeving vormde. Er waren geen rechthoekige, maar asymmetrische ruimten met halfronde, schuinoplopende muren, nissen en veel kleine niveauverschillen. Zowel de buiten- als binnenmuren waren uitgevoerd in metselwerk van zandkleurige baksteen. De vormgeving van het plein met waterpartij ervoor sloot hier naadloos op aan.

Woondag Zoetermeer, 1980

De bibliotheek

Wijkcentrum bij nacht, 1977

Luchtfoto van het centrum Meerzicht in 1984

Het wijkcentrum Meerzicht was een schoolvoorbeeld van de zogenaamde kleinschaligheidsarchitectuur die rond 1970 ontstond als reactie op de monotone, seriematige hoogbouwflats uit de jaren '60. Het is ook een voorloper voor het latere werk van Alberts, één van de bekendste architecten van de jaren '70 en '80 in Nederland en ontwierp o.a. het bankgebouw van de NMB in Amsterdam en de Gasunie in Groningen.

In 2001 is het wijkcentrum gesloopt om ruimte te maken voor de uitbreiding van het bejaardencentrum. Men vond bovendien dat het gebouw niet meer voldeed aan de eisen van de tijd. Toch herinneren veel Zoetermeesters zich het wijkcentrum nog en kan het worden gezien als een stukje verdwenen Zoetermeers erfgoed.

Joop den Uyl spreekt tijdens een partijbijeenkomst van de PvdA, 1981

Optreden van Vocaal ensemble Cantica, 1984

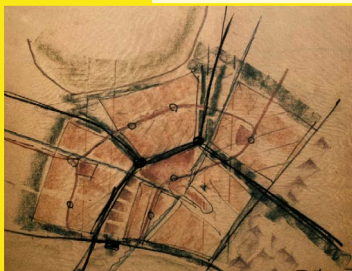
Stadsmaquette Zoetermeer, een voorbeeld van veerkrachtig erfgoed: bedreigd, verdwenen en gered.

Willem Hermans

Intro

Zoetermeer, als oude new town, is nog niet zo gewend aan haar eigen recente verleden. Hoe moeten we daar met elkaar mee omgaan? De resultaten van de Post 45 verkenningen leidden bij een eerste publieke presentatie bij buurtbewoners tot de nodige commotie. Hoezo zijn we nu op een aantal plekken monumentaal?

Anno 2026 hebben we in Zoetermeer nog geen echte traditie om over bijzondere objecten uit het recente verleden met elkaar in gesprek te gaan. Als het niet meer functioneert, te veel geld kost om het in stand te houden, dan gaan we slopen. En we hebben met elkaar de nodige opvallende objecten laten afbreken: wijkcentrum Meerzicht, parkeerdekken/tuinen Driemanspolder en Meerzicht en straks wellicht twee bijzondere kantoorcomplexen aan het Bredewater.

Structuurschets Zoetermeer 1968

Er is nog niet zoveel gered van de sloophamer, terwijl het principe van een new town als Zoetermeer toch zou kunnen zijn om hergebruik te allen tijde centraal te stellen. Gelukkig zijn er ook voorbeelden van gered erfgoed te vinden zoals de Zoetermeerse Dorpsstraat en de veerkrachtige Voorweg. Daar wil ik gaarne nog een mooi object aan toevoegen: de Zoetermeerse stadsmaquette. Hoe kom je eigenlijk aan zo'n bijzonder object en aan welke bedreigingen is het blootgesteld?

Deel 1. Hoe komt Zoetermeer aan een echte stadsmaquette?

Het antwoord laat zich raden... dankzij H.M. Koningin Juliana!

Het is 1965. De nog kleine forensengemeente Zoetermeer (10.000 inwoners) werkt hard aan de plannen voor de uitgroei tot een New Town voor 100.000 inwoners. Een drietal vooraanstaande stedenbouwkundigen, Sam van Embden, Rein Fledderus en Wim Schut, werkt aan een model voor een hedendaagse nieuwe stad. Zij schetsen een hoofdopzet als onderlegger voor een structuurplan.

Koningin Juliana is geïnteresseerd en komt op bezoek in Zoetermeer. Abstracte tekeningen met kleuren en pijlen zijn niet aan haar besteed, meent de Rijksvoorlichtingsdienst. Kunnen jullie in Zoetermeer niet een maquette maken met lampjes?

Op basis van de gangbare typologie -80% hoogbouw- wordt een model in perspex schaal 1:2.000 gebouwd.

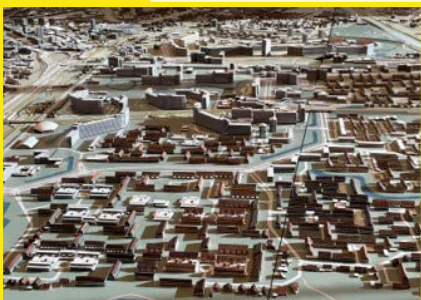
Deel 2. Een nieuw model is dringend gewenst, edoch...

Het is 10 jaar later. Discussies over gewenste woonvormen hebben ook in Zoetermeer geleid tot het afscheid van massale hoogbouw. Met nieuwe werkvormen, zoals multidisciplinaire projectteams, komen andere woontypologieën aan de orde. Bewoners willen laagbouw. De gemeente neemt afscheid van de eerste stadsmaquette. Het object verdwijnt uit de voorlichtingsruimte en belandt op zolder van het Oude Huis aan de Dorpsstraat en daarna?

Binnen de afdeling stedenbouw van de gemeente wordt aan nieuwe stadsmaquette schaal 1:1.000 gewerkt. De uitleg van de stad en de bouwproductie wordt nauwgezet gevolgd. Het model staat op een prominente plaats in de publiekruimte van het stadhuis en is later te bewonderen onder een glazen platen in de vloer van de hal. Eind 20ste eeuw is geld schaars, bezuinigingen gelden voor de gemeente en ook voor het stadsmodel: het werken aan een eigen maquette is arbeidsintensief en kost veel geld. B&W besluiten dat het model moet worden afgevoerd en vervangen kan worden door een serie luchtfoto's. En zo geschiedde...

Stadsmodel uit 1965 schaal 1:2000 in perspex

Stadsmaquette schaal in 1975 schaal 1:1000

Deel 3. Het sprookje is nog niet uit...

Dappere gemeenteambtenaren hebben de maquette verstopt. Vijftien jaar is het model verdwenen, doch de geruchten zijn gebleven. In 2012 duikt bij het 50-jarig bestaan van Zoetermeer als groeistad op een tentoonstelling een drietal onderdelen van de stadsmaquette op. Conform de oude afspraak worden na afloop van de expositie die maquette delen weggegooid.

Jaren later wordt het stadhuis verbouwd. Vragen uit de burgerij over die oude stadsmaquette nemen toe. De aannemer heeft een deadline gesteld en dan gaat de kruipruimte onder het stadhuis open ... Schatbewakers hebben 78 stukken stad schaal 1:1.000 aangetroffen en die worden tijdelijk in een garage gestald. De zoektocht naar geld en een plek om het materiaal te tonen wordt ingezet. Voor het herstel en schoonmaken door professionele maquettebouwers wordt de maquette in een schoollokaal uitgelegd en worden offertes aangevraagd. Geld voor herstelwerkzaamheden heeft de gemeente niet en zij stelt voor de maquette weer op te bergen tot betere financiële tijden aanbreken.

Reddingsactie in 2018

Vrijwilligers betrokken bij het herstel

Schatbewakers vinden de vondst en het gesprek over mogelijke toekomst van de stadsmaquette een publieke zaak. In samenwerking met Wolfram Querfurt, cultuureel ondernemer en kunstenaar, wordt op een open dag in zijn atelier de maquette uitgelegd. Nu er geen geld beschikbaar is voor restauratie door professionals, blijft alleen de mogelijkheid om deze klus met vrijwilligers uit te voeren over. Een aantal raadsleden van D'66 vindt dit een aardig idee en de gemeenteraad stelt een budget van 2 x 5.000 euro beschikbaar.

In 2018 gaan 10 vrijwilligers onder leiding van Schatbewakers aan de slag om het model schoon te maken, te herstellen en aan te vullen tot het beeld Zoetermeer 1:1000 in het jaar 2000. Na een aanloopperiode bij het CKC kan door bemoeienis van de gemeente de maquette met bijhorende werkplaats-faciliteiten verhuizen naar het oude gebouw van IBM, wat nu Club Entree heet. Een prachtige werklocatie met voldoende ruimte om bezoek te kunnen ontvangen. Maar dan komt de

Corona-periode en liggen de werkzaamheden voor meer dan een jaar stil. Met een vaste groep vrijwilligers is het herstelwerk weer opgepakt en is na meer dan vijf jaar noeste arbeid de stadsmaquette als toekomstig erfgoed object gered.

Vervolg: een Zoetermeers erfgoedhuis

Samen met het ArchitectuurPunt Zoetermeer, de Historische Vereniging Zoetermeer (HGOS) en de gemeente werken de Schatbewakers aan het erfgoedhuis van Zoetermeer. Een goed toegankelijke plek, waar inwoners, organisaties en scholen het erfgoed en de identiteit van de stad kunnen ontdekken. De plek om verhalen te delen en samen te leren over verleden, heden en toekomst van onze stad. Op deze locatie neemt de stadsmaquette straks een prominente plaats in. Niet alleen als bijzonder fysiek object, maar ook als onderdeel van digitale presentatietechnieken om verleden, heden en toekomst met elkaar te verbinden.

Stadsmaquette Zoetermeer 2000 in 2026 schaal 1:1000

Overzicht opengestelde panden

1 Kinderboerderij

Voorweg 93

Bouwjaar: 1811

Kinderboerderij Het Buitenbeest ligt aan de rand van Meerzicht en is de oudste kinderboerderij van Zoetermeer. De boerderij werd in 1811 gebouwd voor de familie Van den Bosch en is een langhuisboerderij met woonhuis en stal onder één kap. Een opvallend detail is het hoekpaviljoen uit 1842 met gesneden houtwerk. In 1967 werd het pand rijksmonument. Na restauratie in 1977 kreeg het in 1978 een educatieve functie als kinderboerderij. Het complex omvat naast de hoofdboerderij ook bijschuren en een hooischaar en biedt een representatief beeld van een historisch boerenerf. Het Buitenbeest speelt een belangrijke rol in natuur- en erfgoededucatie.

2 Stadsmaquette

Boerhaavelaan 11 (IBM-gebouw)

Bouwjaar: 1970-2000

Ontwerper: Afdeling Stedenbouw
gemeente Zoetermeer

De stadsmaquette van Zoetermeer werd van 1970 tot 2000 vervaardigd door de afdeling Stedenbouw om de groei van de new town te volgen. De bouwplannen van de nieuwe wijken werden vertaald naar schaal 1:1000. De maquette is opgebouwd uit hout en perspex en hanteert een vast kleurenschema voor infrastructuur, water en groen. De bebouwing is schematisch weergegeven in hoofdmassa's. Lange tijd was de maquette zichtbaar in de vloer van het stadhuis. Na herontdekking in 2017 wordt de stadsmaquette door de Schatbewakers met vrijwilligers gerestaureerd in het voormalige IMB-gebouw, waar het te bezichtigen is.

- 3 Apostolisch Genootschap**
 Stadhoudersring 782
Bouwjaar: 1972
*Architect: Architectbureau Immerzeel-
 Leeuwenburgh*

Het kerkgebouw van het Apostolisch Genootschap staat verscholen achter de galerijflat aan de Stadhoudersring. Het kerkgebouw is in 1973 opgeleverd naar ontwerp van architectenbureau Immerzeel-Leeuwenburgh in nieuwe zakelijke stijl. Het kerkgebouw weerspiegelt de veranderde kerkarchitectuur van de jaren zestig en zeventig, met nadruk op soberheid, toegankelijkheid en multifunctioneel gebruik. Het gebouw heeft een gesloten uitstraling en is niet direct herkenbaar als kerk, mede door het ontbreken van een toren. De hoge kerkzaal heeft wel grote glas-in-lood vensters. In 2007 heeft het kerkgebouw een ingrijpende renovatie ondergaan naar ontwerp van Terrena Architecten.

- 4 Koepeltjeswoning**
 Gooiland 9
Bouwjaar: 1971 - 1973
Architect Benno Stegeman

De Koepeltjesbuurt is een uitzonderlijk voorbeeld van experimentele woningbouw, zowel in Zoetermeer als in Nederland. Architect Benno Stegeman ontwierp een complex van 116 geschakelde en enkele vrijstaande woningen voor de private sector bestaande uit 99 koepelwoningen, 17 tentdakwoningen en 4 parkeergarages. De buurt ontleent zijn naam aan de oranje koepeltjes op de platte daken van de trappenhuisen. Het complex is een doorvertaling van het concept van een geodee woonomgeving met een bijzondere, structuralistische stedenbouwkundige en architectonische signatuur die gebaseerd is op individualiteit en afwisseling en waar de auto uit het straatbeeld is teruggedrongen.

5 **Buurttuin Zoete Aarde**
Broekwegzijde 195
Jaar van aanleg: 1946

Buurttuin Zoete Aarde is ontstaan uit een voormalige boomgaard aan de Broekweg. Deze werd vanaf 1946 aangeplant door Jan Berg, die later eigenaar werd van het perceel met woning. Bij de stedelijke uitbreiding van Zoetermeer in de jaren zeventig werd een groot deel van het agrarische gebied geroid, maar een deel van de boomgaard bleef behouden.

Hier staan nog oude half hoogstam- fruit, appels (Goudrenetten) en peren. Met name de perenrassen zijn 'ouderwetse' soorten die nu niet meer in de supermarkt verkrijgbaar zijn. Tegenwoordig functioneert Zoete Aarde als stadslandbouwproject, beheerd door vrijwilligers. De tuin is het hele jaar toegankelijk en vervult een sociale en educatieve rol binnen de wijk.

6 **Vredekerk**
Zwaardslootseweg 44
Bouwjaar: 1980
Architect: J. Valk

De Vredekerk is het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente in Zoetermeer en werd in 1980 gebouwd naar ontwerp van architect J. Valk. Ten tijde van de bouw lag de kerk nog in het weiland. De Vredekerk is in meerdere opzichten een product van zijn tijd. Stedenbouwkundig is het gebouw bescheiden, maar toch uitgesproken. De diagonale positionering en de ongebruikelijke kapvorm is volstrekt onorthodox. Het interieur van de kerk is sober: een preekstoel, een orgel en de kerkbanken zijn de belangrijkste aankleding. Architectonisch is de kerk bewust ingetogen en in de loop der jaren nauwelijks gewijzigd.

7 Kunstgarage Franx

Vlamingstraat 1-3

Bouwjaar oorspronkelijk: 1923 en 1940

Bouwjaar nieuwbouw: 2021

Het oorspronkelijke pand aan de Vlamingstraat 1-3 werd tussen 1923 en 1928 gebouwd als autowerkplaats met bovenwoning naar ontwerp van timmerman P.J. van Herwijnen. Opdrachtgever was Dirk Franx, garagehouder en uitvinder. In 1940 werd de werkplaats uitgebreid. Franx ontwikkelde diverse technische innovaties, waaronder landbouwmachines en een gemotoriseerde ijslee. Het gebouw is in 2021 herbouwd in oorspronkelijke stijl en volume. Tegenwoordig huisvest het Kunstgarage Franx, een centrum voor hedendaagse kunst. De voormalige werkplaats fungeert als tentoonstellingsruimte en bevat ateliers en een educatieve ruimte.

8 Nicolaaskerk

Dorpsstraat 24

Bouwjaar kerk: 1914-1915

Architect: Jan Stuyt

De Nicolaaskerk is een Rooms-Katholieke kerk uit 1914 ontworpen door architect Jan Stuyt en sinds 2001 Rijksmonument. Het kerkgebouw verving eerdere, te kleine kerkgebouw. Het is gebouwd in een neogotische bouwstijl met neoromaanse en byzantijnse invloeden. Kenmerkend zijn de torenspits met uivormige bekroning en het zwart-wit geblokte fries langs de apsis. Het interieur is tussen 1918 en 1924 beschilderd door Frans Loots en nog grotendeels intact. Na de Tweede Wereldoorlog kreeg de kerk een Mariabeeld als dank voor het gespaard blijven van dorp en kerk. Het bijbehorende glas-inloodvenster verbeeldt deze belofte. Achter de kerk ligt al bijna 200 jaar de Rooms-Katholieke begraafplaats.

9

Oude Kerk

Dorpsstraat 59

*Bouwjaar toren: 1642**Architect: D. van Brantwijk**Bouwjaar kerk: 1785**Architect: J. Giudici*

De Oude Kerk is gebouwd in 1785–1787 naar ontwerp van de Rotterdamse architect Jan Giudici. Het kerkgebouw heeft een kruisvormige plattegrond met gesloten hoeken en een rechthoekig koor aan de oostzijde. Op de locatie van de huidige kerk heeft waarschijnlijk vanaf de 13de eeuw een kerkgebouw gestaan dat verschillende keren is uitgebreid. De toren uit 1642 is behouden, waarmee dit het oudste gebouw van Zoetermeer is. Kerk en toren zijn sinds 1967 rijksmonument. De kerk bezit een Lohman-orgel en een carillon. Ter verbreding van het gebruik werd in 2019 wijkgebouw De Herberg toegevoegd. Het omliggende kerkhof herbergt verschillende grafmonumenten en een eregraf.

10

Morgensterkerk

Nassaulaan 1

*Bouwjaar: 1964**Architect: W. Wissing*

De Morgensterkerk werd in 1964 gebouwd voor de Hervormde Gemeente om tijdens de restauratie van de Oude Kerk ruimte voor diensten te bieden en vanwege de sterke bevolkingsgroei van Zoetermeer. Het rechthoekige gebouw met plat dak bestaat uit een onder- en een bovenbouw en rust op 96 betonnen pijlers. De kerkzaal is verhoogd aangebracht om zo de verbinding met de Oude Kerk te benadrukken. Grote raamvlakken en kunstzinnige lichtopeningen met gekleurd glas zorgen voor een lichte interieurwerking. In de gevel aan de straatzijde is een morgenster aangebracht als symbolisch element. Het gebouw is een voorbeeld van modern-kerkelijke architectuur uit de jaren zestig.

11 **Adventskerk**
Julianalaan 3
Bouwjaar: 1955
Architect: A. van Eck

De Adventskerk werd in 1955 gebouwd voor de Vrijzinnig Christelijke Geloofs-gemeenschap Zoetermeer en is een gemeen-telijk monument. Het ontwerp van architect A. van Eck sluit aan bij de traditie van de Delftse School, met een sobere vormge-ving en het gebruik van baksteen en na-tuursteen. Het kerkgebouw heeft een hoog pannendak en een toren met betonnen lantaarn en klokje. Opvallend is het ronde venster met stermotief in de voorgevel. Het gebouw vervult naast religieuze ook cultu-rele en maatschappelijke functies.

12 **Molen De Hoop**
1e Stationsstraat 37a
Bouwjaar molen: 1897

Op de locatie van Molen De Hoop staat sinds de middeleeuwen al een koren-molen. De huidige molen dateert uit 1897 en werd gebouwd na een brand. Het betreft een ronde stellingmolen van het type bovenkruier, waarbij de kap draaibaar is om de wieken op de wind te zetten. De molen is een rijksmonument. Na een periode van verval werd de molen in 1986 gerestaureerd en weer maalvaardig gemaakt. Molen De Hoop heeft twee gediplomeerde molenaars die het maalwerk verzorgen. Vrijwilligers verzorgen de molenwinkel, het onderhoud en de rondleidingen. Het meel wordt lokaal verwerkt, onder meer tot Zoetermeers Molenbrood.

13

Pelgrimskerk

Eerste Stationsstraat 86

*Bouwjaar: 1932**Architect: B.W. Plooi*

De Gereformeerde Kerk in Zegwaart had sinds 1867 een kerkgebouw en pastorie in de Dorpsstraat. Toen deze kerk te klein werd, zijn in 1932 de Pelgrimskerk en de pastorie aan de Eerste Stationsstraat gebouwd. Het ontwerp is van de architect B.W. Plooi in een zakelijk expressionistische stijl die doet denken aan de stijl van de Amsterdamse School. Kenmerkend zijn de grote elkaar kruisende daken en de paraboolvormige torenspits. De kerk wordt ook wel de Boterkerk genoemd, omdat veel vroegere gemeenteleden boterhandelaren waren en de kerk grotendeels gefinancierd is met in de boterhandel verdiend geld.

14

Het Gebarenplein

5 Mei-straat 1

*Bouwjaar: 1959**Architect: J. & L. de Jonge*

De voormalige kleuterschool Kleutervreugd is een ontwerp uit 1959 van architectenbureau Jos en Leo de Jonge uit Rotterdam. Het bureau stond bekend om zijn sobere vormgeving waarbij vooral de functionaliteit voor de gebruiker voorop stond. Het bureau ontwierp in Zoetermeer meerdere scholen en woningen, onder andere het pleintjesplan en hoogbouw in Meerzicht. Het gebouw is bijzonder omdat het een nieuwe vorm van scholenarchitectuur is die in de jaren zestig ingang vond. Drie klasjes, ieder met een eigen ingang en als architectuurstroming verwant aan het structuralisme. De school is in 2006 verbouwd tot ontmoetingscentrum Het Gebarenplein van WeZoDo, de stichting Welzijn en Zorg Doven

15 't Nieuwe Huis
Dorpsstraat 132
Bouwjaar: ca. 1850

't Nieuwe Huis, voor sommigen nog bekend als Wasserij De Witte Top, staat op een perceel dat al sinds de middeleeuwen bebouwd is. Het pand heeft een karakteristieke tuitgevel met sierlijke muurankers. In 2023 werd een nieuwe wit-groene pui toegevoegd. Sinds 2017 is de Historische Vereniging Zoetermeer (HGOS) in het gebouw gevestigd. Verschillende werkgroepen van HGOS doen hier onderzoek naar de Zoetermeerse geschiedenis en zetten zich in voor het behoud van ons erfgoed. Het pand is op maandagavond, woensdagmiddag en zaterdagmiddag open voor het publiek. Vanaf Open Monumentendag is er een tentoonstelling te zien dat aansluit bij het jaarthema.

16 De Bakkerswinkel
Dorpsstraat 125
Bouwjaar: 1861

Sinds de bouw in 1861, in opdracht van bakker Klaas van der Boon, is het pand aan de Dorpsstraat 125 als bakkerij in gebruik. Nu is het al jaren bekend als De Bakkerswinkel onder leiding van Piet Hekker. Met de ingezwenkte bakstenen voorgevel en kroonlijst is het een typisch pand uit de Dorpsstraat. In het interieur zijn veel oude details te zien: een mooie tegelvloer, schouwen en de bakkersoven uit het begin van de 20e eeuw. Aan de achterzijde van het pand bevindt zich een moderne uitbreiding uit 1985 ontworpen door architect Koen van Velsen. In de tuin aan de Buurvaart staat een paviljoen van meubelontwerper Piet Hein Eek.

**17 Erasmus College
Van Doornenplantsoen 31**
Bouwjaar: 1972-1976
*Architect: J. Van den Broek en
J. Bakema*

In het Struktuurplan 1968 werd aan de noordkant van de wijk Palenstein een zone voor middelbare scholen gepland. Het schoolgebouw voor het Erasmus College werd hier in 1976 gebouwd naar ontwerp het beroemde architectenbureau Van den Broek en Bakema uit Rotterdam. Bij het ontwerp is uitgegaan van een paviljoenachtige opzet met drie hoofdvolumes voor de aula, de gymzalen en de leslokalen. Dit sloot aan op de principes van het Daltononderwijs. De gebouwdelen worden op de eerste verdieping met elkaar verbonden door middel van luchtbruggen. In de vormgeving is de strakke geometrie van het modernisme verlaten en hebben ronde vormen hun intrede gemaakt. Het Erasmus College is meerdere keren verbouwd.

18 Hof van Seghwaert
Gaardedreef 169
Zegwaartseweg bij nr. 60
Jaar van aanleg: 1954/2014

Hof van Seghwaert is het laatste stuk boomgaard aan de Zegwaartseweg dat bewaard is gebleven. De perenboomgaard in de Palensteinse polder was oorspronkelijk in bezit van de familie Dogterom en strekte zich uit tot aan de Dwarstocht. Door de aanleg van de wijk Seghwaert is vanaf 1970 tweederde ervan verdwenen. Het laatste stuk boomgaard was tot 2010 verpacht aan een fruitteiler. Daarna raakte de boomgaard verwaarloosd totdat buurtbewoners in 2014 de stichting Hof van Seghwaert oprichtten om er een wijkgardijn van te maken. Sindsdien zijn een wijngaard, moestuin, stiltetuin en kindernatuurtuin aangelegd. Het Conferencehuis dient als winkel, werk- en vergaderplaats.

19

Ichthuskerk

Parkdreef 258

Bouwjaar: 1981

Architect: Verdonk & Huurman

De Ichthuskerk aan de Parkdreef is een laat voorbeeld van structuralistische architectuur. Door de terugliggende positionering is een pleinvormige ruimte voor de entree ontstaan. Het gebouw bestaat uit geschakelde achthoekige volumes van wisselende hoogtes, voorzien van platte en schuine daken. Deze opzet is kenmerkend voor het structuralisme, waarin herhaalde bouwdelen een samenhangend geheel vormen. De entreezone wordt gemarkeerd door een slanke klokkentoren. De gevels combineren metselwerk met houten puin. Op de hoekpunten van elke achthoek staan opvallende witte betonnen kolommen die eveneens achthoekig zijn. Het interieur is verbouwd in de jaren 2012-2014.

Historische plekken gemarkeerd

Op initiatief van de gemeenteraad is in 2009 besloten om, in samenwerking met het Historisch Genootschap Oud Soetermeer, belangrijke historische plekken onder de aandacht te brengen door middel van een historisch informatiebord. Deze traditie heeft tot op heden de volgende informatie borden opgeleverd.

Op de plattegrond zijn deze locaties aangegeven

Zoetermeerlijn

Onder de fietsbrug bij het busstation Centrum West is de geschiedenis van de spoorlijn uit 1977 te vinden.

Daliegaten

In de omgeving van het Woonhart zijn resten van grote middeleeuwse kleiwinningssputten voor gevonden. Deze zijn later gevuld met huisafval. Het bord staat langs het fietspad van de Europaweg tegenover de winkels.

Ambachtsheerlijkheid

Sinds 2026 staat het bord aan de Grote Dobbe, aan het begin van de nieuwe vlonder. Het bord legt uit wat de Ambachtsheerlijkheid te Zoetermeer is en welke voorrechten erbij horen.

Zoetermeer-Zegwaard

Het bord Tweelingdorp aan de Dopsstraat 50 vertelt over het samengaan van de dorpen Zoetermeer en Zegwaard. De grens liep ter hoogte van de Oude Kerk.

Het bord ter hoogte van de Dorpsstraat 99 vertelt over de geschiedenis van de Dorpsstraat.

Spanten van het oude station

Op het Nicolaasplein zijn spanten geplaatst van de vroegere stationsoverkapping van het oude station Soetermeer Zegwaard, nu Zoetermeer Oost. De geschiedenis hiervan wordt weergegeven op het bord.

Remonstrantse kerk

Bij Dorpsstraat 86 stond vanaf 1635 de Remonstrantse kerk.

Huis te Palenstein

Ter hoogte van Dorpsstraat 110 stond de veertiende-eeuwse woning van ridder Willem van Egmond.

Pilatusdam

Op de hoek van de Pilatusdam richting de Eerste Stationsstraat staat het bord over de Pilatusdam en haar bewoners en gebruikers.

Erasmus College

Bij het Erasmus College staat een bord over het ontwerp van het schoolgebouw in de groeikern Zoetermeer door architectenbureau Van den Broek en Bakema. Het bord is te vinden bij de ingang net achter het hek.

Kruispunt van waterwegen

Het bord staat aan de Slootweg, vlak bij het gemaal Palenstein. Deze locatie markeert vier voormalige gemeenten en vier polders die hier samenkwamen.

Landscheiding

Het bord hangt aan het aan het hek van de stadsboerderij de Weidemolen in Oosterheem, Burgemeester Middelberglaan 2. De landscheiding is een stelsel van aaneensluitende dijken daterend vanaf de twaalfde eeuw en scheidt hier Rijnland van Schieland.

Hof van Seghwaert

Bij de perenboomgaard staat een bord over de geschiedenis van de boomgaard en dit stukje Zegwaartseweg. Het bord staat bij de ingang aan de zijkant van de boomgaard.

Boerderij Zegwaartseweg 31

Op deze plek liet Pieter Lugtigheid uit Pijnacker in 1769 een langhuisboerderij bouwen in de Palensteinse Polder. Het bord beschrijft de historie van de weg en van de boerderij. Deze wordt gekenmerkt door onder andere drie hooibergen.

Ontginningen

Op de hoek van de Zegwaartseweg en het Kangoeroepad is het verhaal te lezen over het graven van sloten, turfsteken en landbouw.

Koepeltjeswoningen

De Koepeltjeswoningen in Meerzicht liggen aan meerdere straten, waaronder Westergo. De woningen zijn ontworpen in 1969 door Benno Stegeman. De wijk heeft een opvallende bouwstijl en stedenbouwkundig plan. Het is een beschermd stadsgezicht.

Schuilkerk

Vlak bij de locatie van dit bord langs de Amerikaweg bij Intratuin lag een schuilkerk. Hier wordt het verhaal verteld van de katholieken na 1574.

Zoetermeerse Meerpolder

Het verhaal over het meer, de bewoners en de droogmakerij is te vinden op de hoek van de Middelweg (N206) en de Meerpolder langs het fietspad.

Broekweg en boomgaard

In de wijktuin die in beheer is van de Stichting Zoete Aarde staat een bord over de geschiedenis van de weg en de boomgaard.

Voorweg, wetering en wassteigers

Het bord staat ter hoogte van Voorweg 180 aan de overkant bij de ingang van Hoeve Meerzicht naast de tuinen. Het verhaal gaat over de functie van de wetering als transportroute en het gebruik van de Voorwegwetering als wasplaats.

Woondekken Buytenwegh

De woondekken in Buytenwegh zijn ontworpen door de Groningse architect Jan Sterenberg en zijn een voorbeeld van experimentele woningbouw uit de jaren zeventig. Het bord staat aan de Muzieklaan ter hoogte van de Fletcher Hendersonrode.

Eerste paal Palenstein

De eerste paal voor Groot Zoetermeer werd door minister Bogaers van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid op 22 maart 1966 geslagen in de De la Gardestraat. De woningen hier zijn deel van een complex van 348 eengezinswoningen in de Woningwetsector.

Watertoren De Tien Gemeenten

De watertoren van Zoetermeer is in 1927 gebouwd naar ontwerp van architect A.H. Wegerif in samenwerking met de Delftse hoogleraar C. Visser en gemeente-opzichter A.H. Goldberg. De toren is ongeveer 45 meter hoog en rust op 324 heipalen.

Slag bij Zoetermeer 1574

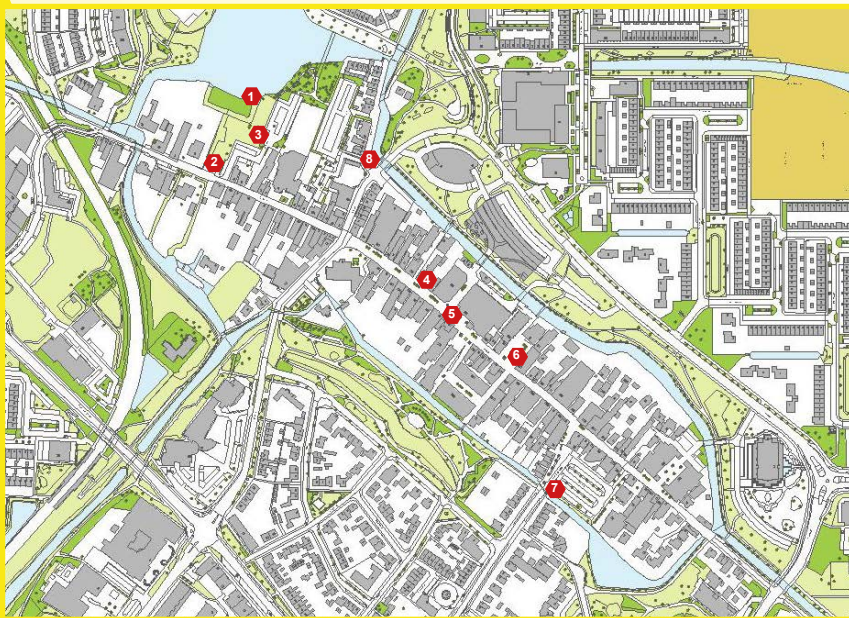
Naast Voorweg 93 is een historisch informatiebord neergezet over de Slag bij Zoetermeer in 1574. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog vochten de geuzen uit de Lage Landen tegen Spaanse troepen die Leiden in 1574 hadden omsingeld. Op deze plek probeerde op 17 september de geuzenvloot een brug te veroveren die een doorvaart naar het Zoetermeerse Meer (nu Meerpolder) zou garanderen.

Haven Leidsewallen

Tot 1959 was vlak bij de aansluiting van de Leidsewallenwetering op de Buurvaart de haven van Zoetermeer in bedrijf. De haven werd gebruikt door beurtschippers die geregelde vaardiensten onderhielden met de omliggende steden en dorpen, en als losplaats voor de producten van de verschillende tuinders.

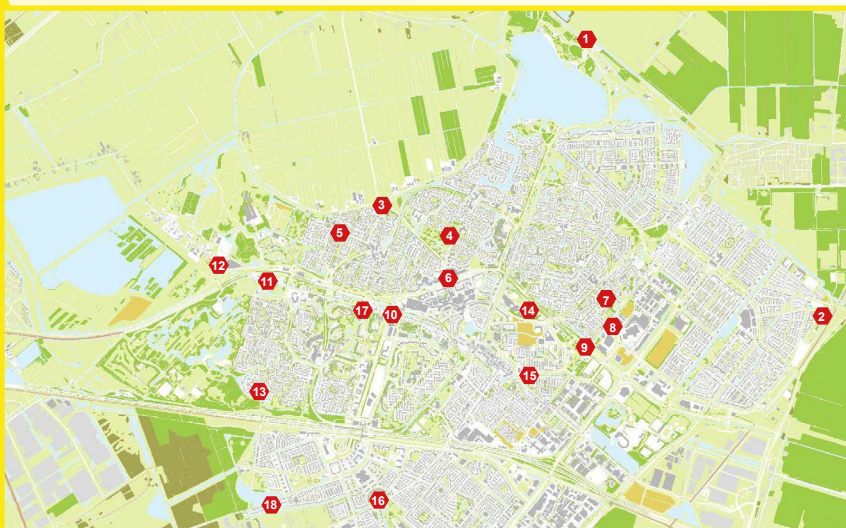
Floriade 1992

In 1992 is wereldtentoonstelling de Floriade in Zoetermeer gehouden. De Floriade was een expositie van de nationale tuinbouwbranche. Er kwamen ruim 3,3 miljoen bezoekers, waarvan een derde uit het buitenland. Er waren twintig zogenaamde landenspaviljoens en er was een uitvoerig programma van evenementen, tentoonstellingen, wedstrijden en keuringen.

Op de plattegrond zijn deze locaties aangegeven.

- 1** Ambachtsheerlijkheid
- 2** Dorpsstraat Zegwaard - Soetermeer (1)
- 3** Spanten van het oude station
- 4** Remonstrantse kerk
- 5** Dorpsstraat Zegwaard - Soetermeer (2)
- 6** Huis te Palenstein
- 7** Pilatusdam
- 8** Leidsewallen haven

Op de plattegrond zijn deze locaties aangegeven.

- 1 Kruispunt van vaarwegen
- 2 De Landscheiding
- 3 Zoetermeerse Meerpolder
- 4 Broekweg en boomgaard
- 5 Woondekken Buytenwegh
- 6 Daliegaten
- 7 Hof van Seghwaert
- 8 Boerderij Zegwaartseweg 31
- 9 Ontginningen
- 10 Zoetermeerlijn
- 11 Voorweg, wetering en wassteigers
- 12 Schuilkerk
- 13 Koepelwoningen
- 14 Het Erasmus College
- 15 Eerste paal Palenstein
- 16 Watertoren
- 17 Voorweg, de slag bij Zoetermeer in 1574
- 18 Rokkeveen, Morapad bij 2e Folie

Open Monumentendag Zoetermeer 2026 wordt gesponsord door:

Ardito is sponsor van de digitale scans van onze monumenten. Elk jaar wordt een Zoetermeerse erfgoedlocatie geselecteerd die aansluit bij het actuele thema van Open Monumentendag. Dankzij deze digitale scans worden erfgoedlocaties die normaal gesproken niet of slechts beperkt toegankelijk zijn, voor een breed publiek beleefbaar en toegankelijk gemaakt.

De gescande locaties zijn te bekijken via www.ardito.nl/omd079.

Het gaat om de locaties:

- Molen De Hoop
- Toren van de Oude Kerk
- Pelgrimskerk
- Voormalig Rouwcentrum Monuta
- Vredekerk
- Watertoren

Nieuw dit jaar is de scan van: *voormalig ASPA meubeltoonzaal / Pelgrimshoeve*.

Vereniging Dorpsstraat Vastgoed BIZ

Als extra activiteit sponsort Vereniging Dorpsstraat Vastgoed BIZ het optreden van Kunst&Vriendschap.

Als extra activiteit sponsort Vereniging Dorpsstraat Vastgoed BIZ het optreden van Muziekvereniging Kunst&Vriendschap. Deze vereniging maakt al bijna 140 jaar deel uit van de geschiedenis van Zoetermeer en draagt daarmee bij aan het historische karakter van de stad. Tijdens Open Monumentendag verzorgt Kunst&Vriendschap een optreden in de Dorpsstraat en levert daarmee een sfeervolle bijdrage aan de beleving van dit bijzondere erfgoedevenement. Voor specifieke locatie en tijden zie het programmaoverzicht.

Colofon

Een weekend vol opengestelde panden met activiteiten die te maken hebben met, *Veerkrachtig erfgoed, in tijden van onzekerheid* het thema van Open Monumentendag 2026 van Zoetermeer. Aan iedereen die het dit jaar mogelijk heeft gemaakt een gevarieerd programma op verschillende locaties aan te bieden: hartelijk dank!

Open Monumentendag Zoetermeer wordt georganiseerd door het Comité Open Monumentendag Zoetermeer.

Tekst: Historische Vereniging Zoetermeer (HGOS) en gemeente Zoetermeer

Ontwerp: Henk Blaauwgeers

Foto's: Beeldbank Zoetermeer/www.geheugenvanzoetermeer.nl, Stadsarchief Zoetermeer, Historische Vereniging Zoetermeer (HGOS).

Eindredactie: Paul Schoenmakers en Margriet Panman

Met dank aan: gemeente Zoetermeer, Historische Vereniging Zoetermeer (HGOS) en Nederland Monumentenland

Open Monumentendag Zoetermeer wordt gesponsord door de Vereniging Dorpsstraat Vastgoed BIZ en Fotobureau Ardito: Energie in Beeld.

Het Comité Open Monumentendag Zoetermeer bestaat uit:

Hans Gosselink (HGOS)

Paul Schoenmakers (HGOS)

Jan-Evert Zondag (HGOS)

Henk Blaauwgeers (vrijwilliger)

Klaas Dijkhuis (vrijwilliger)

Anita Neuteboom (gemeente Zoetermeer)

Margriet Panman (gemeente Zoetermeer)

Contact:

Erfgoed@zoetermeer.nl

info@oudsoetermeer.nl

Uitgave:

Historische Vereniging Zoetermeer (HGOS) en gemeente Zoetermeer

Bij het samenstellen is de grootst mogelijke zorgvuldigheid nagestreefd. Toch kan de informatie in deze uitgave niet juist of onvolledig zijn. De gemeente Zoetermeer is hiervoor niet aansprakelijk. Als u van mening bent dat er beeldmateriaal is gebruikt waarover u het beeldrecht heeft en niet vermeld is in het boekje, neem dan contact op met de gemeente Zoetermeer.

Zoetermeer, augustus 2026

Wat een grote ontdekking!

Dit is de plek.

Zoetermeer heeft voor velen nog onontdekte verrassingen. Of je nu toe bent aan ontspanning of inspanning: Zoetermeer is de plek.

Velen kennen Zoetermeer als jonge stad, maar wist je dat de stad een rijke historie heeft? Zoetermeer heeft onder andere meer dan 110 monumenten. Je kunt de Zoetermeerse overgang van dorp tot stad goed zien in het stadscentrum. Hier loop je van de historische Dorpsstraat via het rustgevende Dobbepark direct het bruisende, nieuwe Stadshart in. Ontdek het zelf! Op www.zoetermeerisdeplek.nl vind je meerdere wandelroutes rondom het centrum. Leer meer over de architectuur en kunstwerken, of bekijk het grote aanbod winkels en horeca in het centrum.

Even eropuit?

Dit is de plek.

Ontdek de vele winkels, bezoek de lokale horeca of leef je uit op het gebied van sport. Er is een verrassend veelzijdig aanbod van cultuur, muziek en evenementen. En wist je dat bijna geen stad in Nederland zoveel mogelijkheden heeft om te ontspannen in het groen als Zoetermeer? Je vindt het gehele vrijetijdsaanbod van Zoetermeer op www.zoetermeerisdeplek.nl

www.zoetermeerisdeplek.nl
Volg @zoetermeerisdeplek
#Zoetermeerisdeplek

ZOETERMEER
IS DE PLEK.

